

"Health Systems in Transition (HiT) series: Countries and subregions (Germany HiT, 2014; Netherlands HiT, 2010; Switzerland HiT, 2000)". <http://www.euro.who.int/en/about-us/partners/observatory/health-systems-in-transition-hit-series/countries-and-subregions>

Popovich, L. et al. "Russian Federation: Health system review". www.euro.who.int/__data/assets/.../HiT-Russia_EN_web-with-links.pdf

Pidde, A. "Problemy meditsinskogo strakhovaniia v sovremennoy Rossii" [Problems of health insurance in Russia]. *Medichne pravo*, no. 4 (11) (2009): 19-31.

Shishkin, S. "Problems of transition from tax-based system of health care finance to mandatory health insurance model in Russia". <http://iet.ru/files/persona/shishkin/dubr99.pdf>

Shishkin, S., Kacevicius, G., and Ciocanu, M. "Evaluation of Moldova's 2004 health financing reform. Health Financing Policy Paper". http://www.euro.who.int/document/HSF/healthfin_moldova.pdf

Turcanu, G. et al. "Republic of Moldova: health system review. Health Systems in Transition, 2012". www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0006/.../HiT-Moldova.pdf

УДК 330+336.3

ОБЛІКОВО-АНАЛІТИЧНИЙ АСПЕКТ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВИХ ПІРАМІД

© 2015 МЕЛЬНИЧЕНКО О. В.

УДК 330+336.3

Мельниченко О. В. Обліково-аналітичний аспект функціонування фінансових пірамід

Стаття присвячена актуальній проблемі сучасних суспільних відносин у сфері фінансів. Із поширенням недобросовісних організацій, що заволодівають коштами людей, у тому числі й за допомогою шахрайських механізмів, часто дискредитуються традиційні та безпечні фінансові операції. Основою втрати довіри з боку населення, зокрема, до банків, часто є нерозуміння суті операцій та основ діяльності різних фінансових інститутів. З метою повернення чи підвищення довіри слід вживати різних заходів, серед яких підвищення фінансової грамотності населення, запобігання здійсненню шахрайських операцій тощо. У даній статті на підставі методів бухгалтерського обліку та економічного аналізу продемонстровано відмінність фінансових пірамід від банків. Враховуючи також наукові інтереси автора щодо функціонування систем електронних грошей, висновки у статті слід також розглядати як наукове підґрунтя для підвищення довіри до цього платіжного засобу, враховуючи, що випуск електронних грошей в Україні мають право здійснювати лише банки, а принципи побудови фінансових пірамід та систем електронних грошей відрізняються докорінно.

Ключові слова: фінансова піраміда, банк, облік, аналіз.

Табл.: 3. **Бібл.:** 13.

Мельниченко Олександр Віталійович – кандидат економічних наук, доцент, докторант, Житомирський державний технологічний університет (вул. Черняхівського, 103, Житомир, 10005, Україна)

E-mail: amelnitschenko@yahoo.de

УДК 330+336.3

Мельниченко А. В. Учетно-аналитический аспект функционирования финансовых пирамид

Статья посвящена актуальной проблеме современных общественных отношений в сфере финансов. С распространением недобросовестных организаций, завладевающих средствами людей, в том числе и с помощью мошеннических механизмов, часто дискредитируются традиционные и безопасные финансовые операции. Основой потери доверия со стороны населения, в частности, к банкам, часто является непонимание сути операций и основ деятельности различных финансовых институтов. С целью возвращения или повышения доверия следует предпринимать различные меры, среди которых повышение финансовой грамотности населения, предотвращение совершения мошенничества и т. п. В данной статье на основании методов бухгалтерского учета и экономического анализа продемонстрировано отличие финансовых пирамид от банков. Учитывая также научные интересы автора относительно функционирования систем электронных денег, выводы в статье следует рассматривать как научную основу для повышения доверия к этому платежному средству, учитывая, что выпуск электронных денег в Украине имеют право осуществлять только банки, а принципы построения финансовых пирамид и систем электронных денег отличаются в корне.

Ключевые слова: финансовая пирамида, банк, учет, анализ.

Табл.: 3. **Библ.:** 13.

Мельниченко Александр Витальевич – кандидат экономических наук, доцент, докторант, Житомирский государственный технологический университет (ул. Черняховского, 103, Житомир, 10005, Украина)

E-mail: amelnitschenko@yahoo.de

UDC 330+336.3

Melnychenko O. V. Accounting-Analytical Aspect of Functioning of Financial Pyramid Schemes

The article is aimed at a topical problem of contemporary social relations in the field of finance. With the proliferation of unethical organizations, which take hold of people's possessions, also by using fraudulent mechanisms, the traditional and secure financial operations often become discredited, too. The loss of confidence among the population, in particular to banks, is often a misunderstanding of the nature of operations and bases of the activities of various financial institutions. Aiming to regain or increase confidence, various measures should be taken, including increasing people's financial literacy, special actions for prevention of frauds and so forth. In this article, using the methods of accounting and economic analysis, the difference between financial pyramid schemes and the regular banks is displayed. Also, keeping in mind research interests of the author concerning the functioning of electronic money systems, the conclusions in the article should be considered as a scientific basis to enhance the credibility towards this means of payment, understanding that the right to issue electronic money in Ukraine is exclusive to banks, and the principles of constructing the financial pyramid schemes and the electronic money systems differ fundamentally.

Key words: financial pyramid scheme, bank, accounting, analysis.

Tabl.: 3. **Bibl.:** 13.

Melnychenko Oleksandr V. – Candidate of Sciences (Economics), Associate Professor, Candidate on Doctor Degree, Zhytomyr State Technological University (vul. Chernyakhovskogo, 103, Zhytomyr, 10005, Ukraine)

E-mail: amelnitschenko@yahoo.de

Ключовими характеристиками грошей є функції, які вони виконують та які базуються на довірі до них. Такі функції є класичними і загальновідомими та досліджені багатьма науковцями у численних пра-

цях. На нашу думку, саме довіра до грошей забезпечує виконання ними засобу обігу, засобу платежу, міри вартості, засобу нагромадження та в окремих випадках світових грошей. Адже без довіри з боку їхніх користувачів

неможливо було б забезпечити грошовий обіг та бажання володіти ними, готовність учасників товарно-грошових відносин до визначення ціни на товар у вигляді саме грошових одиниць тощо. Великий вплив на свідомість людей чинить їхній негативний досвід, що пов'язаний із взаємовідносинами з фінансовими установами та різного роду фінансовими пірамідами. Зважаючи на викладене, саме психологічні бар'єри суспільства, недовіра до нової форми грошей створюють перепони для широкого впровадження розрахунків електронними грошима. Для формування довіри до електронних грошей у суспільстві потрібен час і позитивний досвід їхніх користувачів. Важливою складовою розуміння функціонування систем електронних грошей є належне законодавче забезпечення процесів та належний облік операцій з ними.

Дослідженням фінансових пірамід займалися різні вітчизняні та зарубіжні науковці: Дімітріаді Г. Г., Князев С. М., Підхонний О. М., Фойницький І. Я., Чернявський С. С., Ярмоленко Ю. В. та інші.

У науковій літературі розглядається декілька визначень фінансової піраміди:

- ✦ виключним джерелом доходу її учасників є кошти нових членів, доки вони з'являються [13, с. 174];
- ✦ за метою та особливостями створення фінансової піраміди є способом незаконного заволодіння чужими коштами шляхом обману та зловживання довірою, тобто способом шахрайства [4];
- ✦ це технологія злочинної діяльності, яку використовують як спосіб заволодіння чужим майном шляхом обману та зловживання довірою (шахрайства) під виглядом інвестиційного проекту, членство в якому набувають за умови внесення певних платежів, внесків чи іншої оплати [4];
- ✦ фінансова схема, за якої її організатор протягом певного часу продає власні зобов'язання, за якими він зобов'язаний виплатити їх пред'явнику певну суму коштів у майбутньому [1, с. 3, 4];
- ✦ це економічні відносини циклічного характеру, що виникають при отриманні доходів одними учасниками за рахунок внесків інших без створення доданої вартості, з неминучим крахом.

Автор цього визначення, разом з тим зазначає, що слід припинити діяльність фінансових пірамід раніше, ніж настане крах, обумовлений їх природою, для уникнення соціальної напруги і захисту прав і законних інтересів населення. Тому одразу пропонує інше тлумачення, що «це – недозволена законодавством система перерозподілу коштів або іншого майна, прав на такі кошти або майно, при якій джерелом доходів одних учасників є внески інших» [6, с. 103];

- ✦ організація, членство в якій набувається за умови внесення певних платежів і дає змогу отримувати прибуток членам організації [11, с. 361].

Останнє визначення належить Чернявському С. С., який у монографії [11] детально відображає міждисциплінарні зв'язки фінансового шахрайства, аналізує його витоки й причини та всебічно досліджує юридичні аспекти такого діяння.

Усі перелічені визначення є логічними та справедливими. При цьому важливим завданням громадськості та науковців є встановлення відмінностей фінансової піраміди від інших видів фінансових відносин для створення передумов для розвитку фінансових послуг і запобігання таких операцій, що створюватимуть негативні наслідки для суспільства.

Розділяємо думку, що найбільш сприятливими умовами для виникнення й розвитку фінансових пірамід є економічна нестабільність, коли населення втрачає довіру до держави, традиційних фінансово-кредитних установ [13, с. 174]. Так, піком розвитку шахрайських схем за принципом фінансових пірамід були 1990-ті роки, коли темпи зростання інфляції (індексу споживчих цін) вимірювалось тисячами відсотків. Саме в той час, у тому числі й в Україні, здійснювали свою діяльність «МММ», «Український будинок Селенга», «Хопер Інвест», які ввели в оману мільйони людей.

Сьогодні, у час, коли рівень інфляції в Україні має найбільші значення з 1997 р. [2], питання виникнення й розвитку фінансових пірамід також постало на порядку денному. А завданням всього суспільства є запобігання соціальної напруги, яка може бути наслідком діяльності таких організацій: державних діячів – адміністративно-правовими заходами, науковців – донесенням необхідної неупередженої інформації за результатами досліджень тощо. Предметом нашого дослідження не є з'ясування залежності кількості фінансових пірамід чи обсягів їхньої діяльності від рівня інфляції, однак, урахувавши також поданий до Верховної Ради України законопроект «Про заборону фінансових пірамід в Україні», у пояснювальній записці до якого йдеться про зростання останнім часом випадків шахрайств за допомогою фінансових пірамід, тема, очевидно, є актуальною. А зважаючи, що найбільш об'єктивним джерелом інформації про фінансово-господарську діяльність будь-якої організації є дані бухгалтерського обліку, то і мета нашого дослідження є своєчасною та важливою для досягнення результатів, що також визначені у пояснювальній записці до згаданого проекту Закону України, а саме [9]:

- ✦ припинення діяльності фінансових пірамід та їх реклами в Україні;
- ✦ зменшення соціальної напруги в суспільстві;
- ✦ підвищення рівня довіри населення до фінансових установ і послуг, які ними надаються у зв'язку зі зменшенням кількості фінансових шахраїв;
- ✦ підвищення захисту майнових прав та інтересів громадян України.

З іншого боку, Фойницький І. Я. вважає шахрайство цивілізованим злочином, який з'являється лише при значному розвитку економіки та суспільства [10, с. 6]. І зазначає, що в англійському праві іноді суддями приймалися рішення щодо не перешкоджання діяльності, що мала ознаки шахрайства, оскільки «покарання існує не для того, щоб наказувати людину за її розумову перевагу над іншими, а іншому – нарікати на себе за власну дурість» [10, с. 7].

Отже, наголошуючи на цінності внесків перелічених та інших науковців, зазначимо, що більшість науковців приділяють увагу питанням функціонування фінансових пірамід в юридичній, фінансовій чи математичній площинах. Їхні дослідження та напрацювання без урахування обліку операцій носять, на нашу думку, неповний характер і потребують додаткового вивчення з метою комплексного розуміння фінансових операцій та відмінностей з економічного та, зокрема, облікового, боку. Крім того, недостатньо вивченими залишаються питання відмінностей шахрайських операцій та повноцінних, у рамках правового поля, фінансових операцій, зокрема, з електронними грошима.

Метою цієї статті є дослідження відмінностей функціонування систем електронних грошей і шахрайських фінансових схем для формування довіри суспільства до електронних грошей через розуміння операцій, відображених чи невідображених у бухгалтерському обліку.

Фінансові взаємовідносини людей з державою, банками, страховими компаніями та іншими організаціями базуються в першу чергу на довірі. Суспільство довіряє (більшою чи меншою мірою) державі, коли приймає в оплату за свою працю гроші в національній валюті, які випустила держава і стабільність якої вона в особі, наприклад, центрального банку зобов'язана забезпечувати. При цьому центральний банк має виходити з пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності в державі [7]. Тобто працівник, отримуючи зарплату в певному розмірі, що вимірюється кількістю грошових одиниць, повинен бути впевненим, що за отримані (зароблені) кошти він зможе придбати необхідні йому блага. В іншому випадку втрачається довіра до держави, до її символів, до грошової одиниці й зростає соціальне напруження, що може призвести до непередбачуваних наслідків.

Довіряючи банкам, люди вкладають кошти, зберігаючи їх у фінансових установах, вносять їх до каси банку, впевнені, що вони будуть перераховані потрібному отримувачу за певні блага для платника. В іншому випадку платник не скористається наступного разу послугами цієї установи, не зробить внесок, що є ресурсною базою для неї і джерелом її прибутку.

Крім того, використовуючи банківські рахунки, картки, суспільство демонструє довіру до банківської системи. При цьому навіть більшу, ніж в інших, зазначених вище випадках, адже з рахунками юридичних та фізичних осіб пов'язаний найбільший грошовий обіг, який не має навіть тієї цінності, яку мають готівкові кошти, які принаймні, гарантуються державою, що будуть прийняті на всій території країни як засіб платежу [5]. Надійність і цінність безготівкових коштів залежить також і від окремих банків, платіжних систем, техніки, технологій обробки інформації та інших чинників. Тобто користуватись цінністю безготівкових коштів суспільство може за умови повного виконання великої низки умов іншою частиною суспільства, що відповідає за дієздатність системи електронних платежів.

Підкріплює довіру суспільства до безготівкових коштів і держава через важелі системи стримування і

противаг, шляхом нагляду за дотриманням банками економічних нормативів, оверсайту платіжних системам та іншими методами.

Звідси, здійснюючи монетарну політику, влада держави забезпечує важливий соціальний ефект – підтримує довіру в суспільстві до грошей та інституцій, що з ними працюють.

В економічно розвинених країнах, у тому числі й в Україні, для підтримки довіри до банківської системи створена та функціонує також система гарантування вкладів фізичних осіб. Вона функціонує в першу чергу для захисту прав і законних інтересів вкладників банків, зміцнення довіри до банківської системи, стимулювання залучення коштів у банківську систему, що значною мірою стимулює кредитування і розвиток економіки.

В Україні установою, що виконує спеціальні функції у сфері гарантування внесків фізичних осіб, є Фонд гарантування вкладів фізичних осіб (Фонд гарантування вкладів) [8]. За весь період існування (з 2001 р.) Фонд гарантування вкладів супроводжував виведення з ринку 71 банк (4 банки було визнано неплатоспроможними у 2015 р., 33 банки – у 2014 р. і 2 банки – у 2013 р.), здійснивши виплати коштів понад 775 тис. вкладникам на загальну суму понад 25,0 млрд грн [3]. Значна частина вкладників банків, які мали труднощі, пройшли важкий шлях, щоб отримати свої кошти, наприклад, коли в касах чи з банкоматів можна було отримати лише 100 грн, люди були змушені стояти годинами в чергах щодня декілька тижнів. Не менш важко іноді й очікувати дотримання всіх формальностей, які тривають декілька місяців, щоб отримати вкладникам кошти, які виплачує Фонд гарантування вкладів. Усе це підриває довіру суспільства до банків, до їхніх послуг і породжує сумнів у їх надійності, зокрема, для вкладення коштів на депозит [12]. Вкладати ж кошти у довготривалі страхові програми виглядає перспективним, коли такі кошти є для цього. А коли більшість населення більше переймається нагальними проблемами і потребами, вкладення за накопичувальними страховими програмами на 10, 15, 20 років може бути непривабливим, у тому числі й з міркувань існування страхової компанії в майбутньому, інвестицій в програми якої, наприклад, державою не гарантуються.

У такому випадку привабливості для населення набувають фінансові піраміди, які пропонують своїм учасникам за вкладені останніми кошти отримання великих відсотків. Так, наприклад, одна із сьогоденішніх подібних організацій пропонує своїм вкладникам від 0,8 до 1% на день залежно від суми внеску. При цьому важливо і привабливо є отримання відсотків щотижня, на відміну від, наприклад, банків, що пропонують найбільшу з можливих для банківської системи відсоткових ставок лише за довгостроковими вкладами. Ми розуміємо, що такі умови, запропоновані фінансовою пірамідою, можливі виключно за постійно зростаючої кількості нових вкладників та суми їх внесків до фонду такої організації й не підкріплені ні її активами, ні власним капіталом, ні доданою вартістю, яку можна було б отримати, інвестуючи залучені кошти в прибуткові проекти.

Для порівняння розглянемо умовні баланси банку та фінансової піраміди (табл. 1) на основі наближених до реальних даних з балансу банку четвертої групи за класифікацією Національного банку України та умовних даних балансу фінансової піраміди з однаковою сумою балансу.

Як видно з балансів, наведених у табл. 1, актив фінансової піраміди формується виключно за рахунок зобов'язань. При цьому такі організації не створюють резервів для покриття можливих втрат і мають невеликий власний капітал.

Порівняння з банком ми здійснимо, виходячи з мети створення фінансових пірамід та зазначених вище визначень, які створюються подібно банкам для залучення коштів інвесторів та отримання останніми доходу за вкладдами.

Отже, здійснимо розрахунки та порівняння за ключовими показниками ефективності діяльності банку балансів відповідно до загальноприйнятих у міжнародній та вітчизняній практиці принципів і стандартів (табл. 2) для виявлення сильних і слабких сторін функціонування фінансових пірамід.

Наведений аналіз у табл. 2 вважаємо достатнім для відображення ефективності діяльності порівнюваних установ. За відображеними показниками порівняємо ділову активність організацій, фінансову стійкість, ліквідність та ефективність управління й недопущення перекладання ризиків на вкладників.

У табл. 3 наведено розрахунок показників на основі даних в табл. 1, з якої видно, що діяльність фінансової піраміди не витримує жодної критики. Так, рентабельність її активів та капіталу дорівнює нулю, розмір власного капіталу не відповідає жодним, навіть найбільш ліберальним, нормам, ризикованість діяльності, виражена коефіцієнтом залучення коштів, – на найвищому рівні. При цьому ділова активність, відображена показниками «Використання залучених коштів у кредитний портфель», «Дохідність активів» та «Коефіцієнт кредитної активності» абсолютно відсутня, що підтверджує тезу із визначення фінансової піраміди щодо відсутності операцій зі створення доданої вартості. Разом з тим, помітно вирізняються показники ліквідності фінансової піраміди. Це пояснюється спотворенням даних у обліку,

Таблиця 1

Порівняння балансів банку та фінансової піраміди (умовні дані)

Показники	Банк, тис. у. о.	Фінансова піраміда, тис. у. о.
Актив		
Грошові кошти та їх еквіваленти	381 358	2 293 520
Кошти обов'язкових резервів банку в Національному банку	1 572	
Кошти в інших банках	23 979	
Кредити та заборгованість клієнтів	1 526 312	
Цінні папери в портфелі банку на продаж	188 651	
Інвестиційна нерухомість	10 036	
Основні засоби та нематеріальні активи	79 355	1 000
Інші фінансові активи	15 827	
Інші активи	8 276	
Необоротні активи, утримані для продажу, та активи групи вибуття	59 154	
Усього активів	2 294 520	2 294 520
Пасив		
ЗОБОВ'ЯЗАННЯ	1 980 799	2 293 520
Кошти банків	47 500	
Кошти клієнтів, у т. ч. до запитання	1 813 492	2 293 520
Боргові цінні папери, емітовані банком	59 438	44 106
Інші зобов'язання	5 136	
Субординований борг	55 233	
ВЛАСНИЙ КАПІТАЛ	313 721	1 000
Статутний капітал	220 000	1 000
Емісійні різниці	11	
Нерозподілений прибуток (непокритий збиток)	66 149	
Резервні та інші фонди	1 824	
Резерви переоцінки	25 737	
Усього пасивів	2 294 520	2 294 520

Методика розрахунку окремих показників ефективності діяльності банків та їх економічна сутність

Показник	Алгоритм розрахунку	Економічна сутність показника
Рентабельність активів	$\frac{\text{Прибуток}}{\text{Активи}} \times 100$	Характеризує ефективність управління активами
Рентабельність капіталу	$\frac{\text{Прибуток}}{\text{Власний капітал}} \times 100$	Характеризує ефективність використання власного капіталу
Норматив миттєвої ліквідності	$\frac{\text{Високоліквідні активи}}{\text{Поточні зобов'язання}} \times 100$	Показує, наскільки активно використовуються кошти клієнтів як власні кредитні ресурси та здатність банку забезпечити своєчасне виконання своїх грошових зобов'язань, враховуючи також збалансованість між строками і сумами погашення розміщених активів та строками і сумами виконання зобов'язань
Норматив короткострокової ліквідності	$\frac{\text{Ліквідні активи}}{\text{Зобов'язання}} \times 100$	
Коефіцієнт платоспроможності	$\frac{\text{Власний капітал}}{\text{Активи}} \times 100$	Характеризує рівень залежності від зовнішніх джерел фінансування
Коефіцієнт залучення коштів	$\frac{\text{Залучені кошти}}{\text{Пасиви}} \times 100$	Характеризує ділову активність; відображає частку зобов'язань у пасивах
Залучення строкових депозитів	$\frac{\text{Строкові депозити}}{\text{Зобов'язання}} \times 100$	Характеризує ресурсну базу для можливості здійснення довгострокових інвестицій, зростання стабільності ресурсної бази та збільшенню ліквідності
Використання залучених коштів у кредитний портфель	$\frac{\text{Кредитний портфель}}{\text{Залучені кошти}} \times 100$	Характеризує ділову активність: розміщення залучених коштів у дохідні проекти
Дохідності активів	$\frac{\text{Дохідні активи}}{\text{Активи}} \times 100$	Відображає ділову активність: вкладення коштів у дохідні проекти, активи
Коефіцієнт кредитної активності	$\frac{\text{Кредитний портфель}}{\text{Активи}} \times 100$	Характеризує частку кредитного портфеля в активах – відображає ділову активність

Таблиця 3

Розрахунок показників ефективності роботи банку, фінансової піраміди та зіставлення їх з нормативними значеннями

Показник	Значення для банку	Значення для фінансової піраміди	Оптимальне значення
1	2	3	4
Рентабельність активів	2,88	0,00	1% і вище
Рентабельність капіталу	21,09	0,00	5% і вище
Норматив миттєвої ліквідності	74,50	5200,00	20%
Норматив короткострокової ліквідності	73,47	100,00	60%
Коефіцієнт платоспроможності	13,67	0,04	Не менше 12%
Коефіцієнт залучення коштів	86,33	99,96	80 – 85%. Занадто високе значення показника свідчить про підвищення ризикованості діяльності та зниження стабільності банку
Залучення строкових депозитів	65,71	98,08	10 – 30%. При значенні 10% досягається мінімізація витрат, при 30% і більше – мінімізація ризику стабільності
Використання залучених коштів у кредитний портфель	77,06	0,00	75%. Збільшення його до 85% характеризує ефективне використання залучених коштів, але може призвести до падіння ліквідності

1	2	3	4
Дохідності активів	76,48	0,00	Не менше 70 %
Коефіцієнт кредитної активності	66,52	0,00	65 – 75 %. Значення вище 75 % свідчить про агресивну ризиковану кредитну політику та недостатню диверсифікацію активів

оскільки, залучаючи кошти від вкладників та створюючи таким чином залучені ресурси у вигляді зобов'язань, фінансові піраміди насправді мають зобов'язання вищі, ніж розмір залучених коштів, обіцяючи вкладникам виплати, більші за зобов'язання перед ними. Разом з тим, маючи на своїх поточних рахунках кошти клієнтів, фінансові піраміди можуть розрахуватись за своїми найближчими (поточними) зобов'язаннями, які здійснюються, як правило, раз на тиждень, місяць чи квартал.

Викладений вище аналіз здійснений за умови, що облік фінансовими пірамідами здійснюється відповідно до загально відомих принципів бухгалтерського обліку. Однак, враховуючи засади їх створення взагалі, то поточна ситуація з надійністю подібних організацій, на нашу думку, є більш негативною.

Разом з тим, варто вказати на складність отримання більш точних розрахунків, оскільки фінансові піраміди, як правило, не публікують свою реальну фінансову звітність та не афішують фінансові аспекти своєї діяльності зі зрозумілих причин.

ВИСНОВКИ

У цій статті проведено дослідження діяльності фінансових пірамід та порівняння показників їхньої діяльності з показниками банків. Проведена оцінка свідчить про недоцільність з раціональної точки зору участі в таких організаціях та інвестування в подібні фонди коштів. Слід при цьому зазначити, що будь-яка система, на нашу думку, може вважатись ефективною та успішною, коли позитивний ефект та задоволеність більшості її учасників переважає негативний ефект та незадоволеність меншості. Тому до комплексного вирішення питання про доцільність заборони фінансових пірамід чи її недоцільність варто долучати також широке коло фахівців для проведення, наприклад, соціологічних досліджень для виявлення реальних наслідків для населення участі в подібних організаціях.

Ця стаття підготовлена для здійснення окремого внеску у вирішення існуючих проблем та є лише частиною тих досліджень, що здійснені науковцями у юридичній та фінансових площинах.

Висновки, відображені у цій статті, також свідчать про доцільність законодавчої норми про випуск в Україні електронних грошей банками, які перебувають під постійним наглядом з боку суспільства та держави, які слідкують за дотриманням фінансовими установами економічних нормативів, недопущення переказання ризиків, що виникають у процесі банківської діяльності на клієнтів тощо. ■

ЛІТЕРАТУРА

- 1. Димитрияди Г. Г.** Модели финансовых пирамид: детерминированный подход [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.mirkin.ru/_docs/book015.pdf
- 2. Індекс споживчих цін (архів)** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=84920
- 3. Інформаційні матеріали** – прес-клуб Фонду гарантування вкладів фізичних осіб 11.02.15 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.fg.gov.ua/relises/%D0%86nformatsiyni-materiali-pres-klub-fondu-garantuvannya-vkladiv-fizichnih-osib-110215-1085.html>
- 4. Князєв С. М.** Фінансова піраміда: поняття та криміналістичні ознаки / С. М. Князєв // Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ. – 2011. – № 1 (1). – С. 30 – 37.
- 5. Мельниченко О. В.** Теоретичні засади електронних грошей / О. В. Мельниченко // Бізнес Інформ. – 2013. – № 8. – С. 284 – 290.
- 6. Підхонний О. М.** Критерії ідентифікації фінансових пірамід і моделювання їх функціонування / О. М. Підхонний // Бізнес Інформ. – 2014. – № 11. – С. 102 – 107.
- 7. Правовий статус та функції Національного банку України** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36081&cat_id=36006
- 8. Про систему гарантування вкладів фізичних осіб** : Закон України від 23.02.2012 р. № 4452-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>
- 9. Проект Закону про заборону фінансових пірамід в Україні** № 0959 від 27.11.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52411
- 10. Фойницький І. Я.** Мошенничество по русскому праву : Сравн. исслед. Ив. Фойницкого, представл. в Юрид. фак. С.-Петерб. ун-та для получения степ. магистра прав. – Санкт-Петербург : Тип. т-ва «Обществ. польза», 1871. – VIII, 256, 289 с.
- 11. Чернявський С. С.** Фінансове шахрайство: методологічні засади розслідування : монографія / С. С. Чернявський. – К. : Хай-Тек Прес, 2010. – 624 с.
- 12. Що залишилося від «Дельта Банку»?** [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.epravda.com.ua/publications/2015/03/3/532005/>
- 13. Ярмоленко Ю. В.** Економіко-правові умови появи та функціонування фінансових пірамід в Україні / Ю. В. Ярмоленко // Європейські перспективи. – 2013. – № 12. – С. 173 – 177.

REFERENCES

- Cherniavskiy, S. S. *Finansove shakhraistvo : metodologichni zasady rozsliduvannia* [Financial fraud: methodological foundations of the investigation]. Kyiv: Khai-Tek Pres, 2010.
- Dimitriadi, G. G. "Modeli finansovykh piramid : determinirovannyu podkhod" [Model of a financial pyramid: the deterministic approach.]. http://www.mirkin.ru/_docs/book015.pdf
- Foynitskiy, I. Ya. *Moshennichestvo po russkomu pravu : Sravnitelnoe issledovanie, predstavlennoe v Yuridicheskij fakultet S. -Peterb. un-ta dlia polucheniiia stepeni magistra prav* [Fraud under Russian law: comparative study presented in the Faculty of Law,

St. Petersburg University for a master's degree right]. St. Petersburg: Obshchestvennaia polza, 1871.

"Informatsiini materialy – pres-klub Fondu harantuvannia vkladiv fizychnykh osib 11.02. 15." [Materials – Press Club Foundation Deposit Guarantee 11/02/15]. <http://www.fg.gov.ua/relises/%D0%86nformatsiyni-materiali-pres-klub-fondu-garantuvannya-vkladiv-fizichnih-osib-110215-1085.html>

"Indeks spozhyvchykh tsin (arkhiv)" [The consumer price index (Archive)]. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/category?cat_id=84920

Kniaziev, S. M. "Finansova piramida: poniattia ta kryminalistychni oznaky" [Financial pyramid: the concept and forensic features]. *Yurydychnyi chasopys Natsionalnoi akademii vnutrishnikh sprav*, no. 1 (1) (2011): 30-37.

[Legal Act of Ukraine] (2012). <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/4452-17>

[Legal Act of Ukraine] (2014). http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=52411

Melnichenko, O. V. "Teoretychni zasady elektronnykh hroshei" [The theoretical basis of electronic money]. *Biznes Inform*, no. 8 (2013): 284-290.

Pidkhomnyi, O. M. "Kryterii identyfikatsii finansovykh piramid i modeliuvannia ikh funktsionuvannia" [Criteria for identification of bubbles and modeling their operation]. *Biznes Inform*, no. 11 (2014): 102-107.

"Pravovyi status ta funktsii Natsionalnoho banku Ukrainy" [Legal status and functions of the National Bank of Ukraine]. http://www.bank.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=36081&cat_id=36006

"Shcho zalyshylosia vid «Delta Banku»?" [What remains of the "Delta Bank"?]. <http://www.epravda.com.ua/publications/2015/03/3/532005/>

Yarmolenko, Yu.V. "Ekonomiko-pravovi umovy poiavy ta funktsionuvannia finansovykh piramid v Ukraini" [Economic and legal conditions for the appearance and operation of pyramid schemes in Ukraine]. *Yevropeiski perspektyvy*, no. 12 (2013): 173-177.

УДК 336.225.6:330.33

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВАДЖЕННЯ ПОДАТКОВОЇ ПОЛІТИКИ НА ТЕРИТОРІЯХ УКРАЇНИ, ЩО МАЮТЬ ОСОБЛИВИЙ СТАТУС

© 2015 КОСТЯНА О. В.

УДК 336.225.6:330.33

Костяна О. В. Особливості провадження податкової політики на територіях України, що мають особливий статус

Метою статті є визначення характерних рис податкової політики в регіонах України, які внаслідок військово-політичних подій 2014 р. отримали особливий статус. Визначено основні тенденції розвитку економік АР Крим, Луганської та Донецької областей у період до 2014 р., коли зазначені території повністю контролювалися державною владою України. Проаналізовано інструменти податкової політики, що були запроваджені на територіях з особливим статусом у 2014 – 2015 рр. Визначено особливості функціонування ВЕЗ «Крим», а також порядок оподаткування суб'єктів, що отримують доходи або провадять господарську діяльність на її території. Обґрунтовано характер інструментів податкового регулювання, що застосовуються в зоні проведення АТО. Здійснено порівняльний аналіз заходів податкової політики, що впроваджувалися на територіях ВЕЗ «Крим» і на тимчасово окупованих територіях Луганської та Донецької областей.

Ключові слова: податкова політика, вільна економічна зона, відстрочка податкових платежів, податковий борг.

Рис.: 2. **Бібл.:** 14.

Костяна Оксана Вікторівна – кандидат економічних наук, викладач кафедри оподаткування, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця (пр. Леніна, 9а, Харків, 61166, Україна)

E-mail: kostianaya@ukr.net

УДК 336.225.6:330.33

UDC 336.225.6:330.33

Костяна О. В. Особенности осуществления налоговой политики на территориях Украины, имеющих особый статус

Kostyana O. V. Specifics of Implementing Tax Policy in the Ukrainian Territories with Special Status

Целью статьи является определение характерных особенностей налоговой политики в регионах Украины, которые в результате военно-политических событий 2014 г. получили особый статус. Определены основные тенденции развития экономик АР Крым, Луганской и Донецкой областей в период до 2014 г., когда указанные территории полностью контролировались государственной властью Украины. Проанализированы инструменты налоговой политики, которые были введены на территориях с особым статусом в 2014 – 2015 гг. Определены особенности функционирования СЭЗ «Крым», а также порядок налогообложения субъектов, получающих доходы или осуществляющих хозяйственную деятельность на ее территории. Обоснован характер инструментов налогового регулирования, применяемых в зоне проведения АТО. Осуществлен сравнительный анализ мер налоговой политики, которые внедрялись на территориях СЭЗ «Крым» и на временно оккупированных территориях Луганской и Донецкой областей.

The article is aimed to determine the special features of tax policy in the regions of Ukraine, which received special status as result of the military and political events in 2014. The main trends in development of the economies of AR Crimea, Lugansk and Donetsk regions in the period up to 2014, when the indicated territories were entirely controlled by the Government of Ukraine, have been determined. The tools of fiscal policy that have been imposed on the territories with special status in 2014-2015 have been analyzed. Features of the free economic zone «Krym», as well as taxation of entities receiving income or carrying out economic activity on its territory, have been determined. The nature of tools for tax regulation applicable in the area, where the anti-terrorist operation is executed, has been substantiated. A comparative analysis of the tax policy measures, which were implemented in the territories of FEZ «Krym» and in the temporarily occupied territories of Lugansk and Donetsk regions, has been conducted.

Ключевые слова: налоговая политика, свободная экономическая зона, отсрочка налоговых платежей, налоговый долг.

Key words: tax policy, free economic zone, deferral of taxes, tax debt.

Рис.: 2. **Библ.:** 14.

Рис.: 2. **Bibl.:** 14.

Костяна Оксана Викторовна – кандидат экономических наук, преподаватель кафедры налогообложения, Харьковский национальный экономический университет им. С. Кузнеця (пр. Ленина, 9а, Харьков, 61166, Украина)

Kostyana Oksana V. – Candidate of Sciences (Economics), Lecturer, Department of Taxation, Kharkiv National Economic University named after S. Kuznets (pr. Lenina, 9a, Kharkiv, 61166, Ukraine)

E-mail: kostianaya@ukr.net

E-mail: kostianaya@ukr.net